

Asia: VN/7196/2021

Lausuntopyyntö naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen ja sen valmistelun rangaistavuuden selkeyttämistä, tapon syyteoikeuden vanhentumista ja lapsensurman kumoamista koskevasta HE-luonnoksesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomista koskevat kommentit ja huomiot

Työryhmä määrittelee tehtävänannokseen tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen rangaistavuuden selkeyttämisen rikoslaissa. Taustalla on Istanbulin sopimuksen velvoitteet.

On ymmärrettävää, että yhteiskunta viestii rangaistavuuslaeilla sitä, mitä pidetään hyväksyttävänä ja mitä ei, mutta onko Suomen laissa tällä hetkellä todellinen puute rikoslaissa vai voitaisiinko tämä asia hoitaa kansallisella ohjelmalla. Työryhmäkin korostaa tiedotuksen, koulutuksen ja ennaltaehkäisyn merkitystä. Kotouttamisen keinot työryhmän esityksessä mainittuihin riskissä oleviin ”suljettuihin yhteisöihin” vaikuttamiseen ovat varmasti avainasemassa tässä aihepiirissä.

Erillinen vain naisiin ja tyttöihin kohdistuva laki on ongelmallinen ja asettaa pojat/miehet tai muun sukupuoliset epätasa-arvoiseen asemaan.

Lähtökohtaisesti määritelmä siitä, mitä tämä laki koskee, on ongelmallinen, kuten valmistelussa sanotaan. Lain tarkoitus on selkeästi suojata esim. uskonnollisiin ja siveyskäsityksiin liittyvältä silpomiskulttuurilta. Lain määritelmään olisi selkeästi siis kirjattava tarkemmin ”lääketieteelliset syyt”, esim. sukupuolen muutosprosesseja, kauneuskäsityksiin liittyvien sukuelinten muokkauksen tai intersukupuolisuuden leikkaushoitoon liittyen.

Mietinnässä oleva silpomislaki tuskin on tarkoitettu käytettäväksi esim. tilanteissa, jossa sukupuoltaan muutettavaksi toivova nuori myöhemmin katu päätöksistään ja kokee tulleen painostetuksi tai ohjailtuksi päätöksistään. Ilman selkeitä määrittelyjä siitä, mitä tämä laki koskee, näin voi kuitenkin tapahtua. Sen sijaan painostus sukuelinten muokkaamiseen esimerkiksi kumppanin toimesta voisi sisältyä tämänkaltaiseen lakiin.

Silpomisen rangaistavuuden määrittely sen aiheuttamien fyysisten haittojen perusteella on vähintäänkin ongelmallista. Sukuelimiin kajoaminen ilman suostumusta on henkisiä traumoja aiheuttava teko. Työryhmä korostaakin, että jälkeinpäin ei välttämättä edes pystytä sanomaan sukuelinten ulkonäön perusteella, onko silpomista tapahtunut.

Ylipäänsä silpomisen läpikäyneitä tyttöjä ja naisia hoitavana yksikkönä korostaisimme, että ongelmallista on naisten ja perheiden syvään juurtunut ajatus silpomisen hyväksyttävyydestä ja sen tuoma ”kauneus- tai puhtauskäsitys”. Usein silpomisen läpikäyneet eivät miellä oireitaan silpomisesta johtuvaksi tai eivät halua/hyväksy ympärileikkauksen purkua, saati suurempaa korjausleikkausta. On yllättävän yleistä, että esimerkiksi synnytyksen jälkeen esitetään toive ympärileikkauksen ”palauttamisesta”.

2. Naisten ja tyttöjen sukuelinten silpomisen valmistelua koskevat kommentit ja huomiot

HUS Naistentautien ja synnytysten kommentteja pohtivalle ryhmälle jäi epäselväksi, mitkä seikat nykyisissä aiheuttavat uuden lain valmistelun tarpeen. Nykyinen tulkinta sukuelimiä vahingoittavien tekojen rangaistavuudesta pahoinpitelyä koskevien säädösten kautta vaikuttaa toimivalta. Ylipäänsä tässä aihepiirissä tiedon levittäminen, väärin käsitysten oikaisu ja suljettuihin yhteisöihin vaikuttaminen on kriittisessä asemassa. Erityisesti olisi syytä välttää toimia, jotka voivat aiheuttaa potilaissa pelkoa hakeutua terveydenhuoltoon.

3. Rikosoikeudellista vanhentumista koskevat kommentit ja huomiot

Miten on tarkoitus ottaa huomioon mahdollinen takautuva vastuu silpomisesta? Silpomisen läpikäyneitä naisia hoitavana yksikkönä esitämme toiveen, että lain tulkinta ei ohjaa/pakota yksiköitä tekemään potilaan puolesta rikosilmoituksia tavalla, joka voisi pelottaa potilaat esimerkiksi kotisyntynnytyksiin tai olemaan hakeutumatta hoitoon rangaistuksen pelossa.

4. Lapsensurmaa koskevat kommentit ja huomiot

Lasten ja nuorten toimiala toteaa muutokset välttämättömiksi ja hyviksi mutta kiinnittää huomiota siihen, että lakimuutoksen perustelu ei voi olla olemassa olevan lain tarpeettomuus kuten nyt esitetään lapsensurmaa koskevasta rangaistusäännöksestä. Vastasyntyneen lapsen oikeus elämään on yhdenvertainen muun ikäisiin ihmisiin nähden, eikä murhan vakavuus voi riippua uhrin iästä. Tämä nähdäksemme näkyy myös siinä, se, että ”lapsensurmaan” sovellettaisiin jatkossa rikoslain tahallisia henkirikoksia koskevia yleisiä säännöksiä, joissa rangaistusasteikot ovat korkeampia kuin lapsensurmaa koskevan säännöksen rangaistusasteikko, mikäli sovellettavaksi ei tulisi syyntakeettomuutta tai alentunutta syyntakeisuutta koskevat rikoslainsäännökset (RL 3:4).

5. Kommentit ja huomiot esitysluonnoksen johdosta muihin lakeihin tehtäviin muutoksiin

Valmisteilla oleva laki sivuaa kauneuskirurgiaa ja vapaasti muissa kuin terveydenhuollon yksiköissä tehtäviä esim. täyteaine- tai lävistys ym. hoitoja. Näitä toimenpiteitä ohjaavalle lainsäädännölle nähdään suuri tarve.

6. Muut esitykseen liittyvät kommentit ja huomiot

-

Ulander Veli-Matti
HUS Kuntayhtymä